

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

HOOAJA
SUURSPONSOR

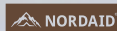

NORDIC
CATERING

RADISSON COLLECTION
TALLINN

LIVIKO
— 30. aastat —

Postimees
MEEDIAPARTNER

PAKEND & PRINT
ERSO TRUKIKESKUS

NELI VIIMAST LAULU

BRABBINS JA LLEWELLYN

SOPRAN
**ELIZABETH
LLEWELLYN**

ERSO

DIRIGENT
**MARTYN
BRABBINS**

24

NOVEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

**SIBELIUS
R. STRAUSS
VAUGHAN
WILLIAMS**

iute

ERSO PEASPONSOR

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos maailma ERSO ja fintech lute

ERSOga on võimalik koos kasvada.
Meid seob otsing ja inspiratsioon.
Nii ERSO kui ka lute püüdleavad alati
tiptaseme poole.

- TARMO SILD
lute juht ja kaasasutaja

E · R · · O

BRABBINS JA LLEWELLYN.

Neli viimast laulu

ELIZABETH LLEWELLYN sopran
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Orkestri kontsertmeister Triin Ruubel
Dirigent MARTYN BRABBINS

kell 19 – sümfooniakontsert

ELIZABETH LLEWELLYN sopran
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Orkestri kontsertmeister Triin Ruubel
Dirigent MARTYN BRABBINS

Jean Sibelius (1865—1957)

Sümfooniline poeem „Tapiola“, op. 112 (1926) ~20'

Richard Strauss (1864—1949)

„Neli viimast laulu“ (1948) ~25'

Frühling
September
Beim Schlafengehen
Im Abendrot

vaheaeg

Ralph Vaughan Williams (1872—1958)

Sümfoonia nr 5 D-duur (1943) ~35'

Preludio
Scherzo
Romanza
Passacaglia

Kontserdist teevad otseülekande Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv),
salvestised on ka järelkuulatavad ja -vaadatavad.

Jean Sibelius (1865—1957)

Sümfooniline poeem „Tapiola“, op. 112 (1926)

Soome helilooja Jean Sibeliuse olulisemate teoste hulgast leiab lisaks seitsmele sümfooniale ja viiulikontserdile ka 13 sümfoonilist poemi. Neid kirjutas ta kogu oma loometee jooksul, jättes selle žanri arenguloosse koos Richard Straussiga suurima panuse pärast Liszti. Tema sümfoonilised poeemid peegeldavad helilooja vaimustust loodusest ja soome mütoloogiast (eriti „Kalevalast“) ning annavad tervikpildi Sibeliuse stiili kujunemisest aja jooksul.

Sümfooniline poeem „Tapiola“ on kirjutatud 1926. aastal. Teose tellis New Yorgi filharmoonikute jaoks dirigent Walter Damrosch, kes andis Sibeliusele pea täielikult vabad käed. Vaid teose pikkus — 15—20 minutit — oli ette antud. Sel ajal oli Sibeliuse majanduslik seis hea ja ta sai endale lubada reisi Rooma, kus ta suure osa „Tapiolast“ kirjutas. Säilinud on Sibeliuse värvikas kirjeldus sellest, kuidas Rooma hotellis segasid teose kirjutamist nii „kohutav laud“, „võimatu tint“ kui ka kuuldeulatuses olev pianist, kes „väärkohtleb Liszti rapsoodiaid“.

Sibelius valis oma sümfoonilise poemi temaatikaks „Kalevala“. Nimelt on Tapio soome rahvuseeposes metsa ülemhaldjas ja Tapiola on tema elupaik. Kirjastuse Breitkopf & Härtel soovil kirjutas Sibelius lühikese sisuseletuse, mis pole kahjuks säilinud. Ent Sibeliuse saadetu põhjal tehti kirjastuses noodiväljaande jaoks neljarealine luulesalm, mille vaba tõlge võiks olla selline:

*Põhjalas on tihedad ja pimedad metsad,
iidsed, salapärased, mis näevad metsikuid unenägusid.
Seal on Tapio kõhe elupaik,
kus varitsevad vaimud ja hämaruse hääled.*

Ameerika publik sai lugeda veelgi lühemat sisuseletust: „Tapiola, metsik põhjamaine mets, kus elavad metsa jumal ning tema puunümfid.“ Teose tööpealkiri oli aga algselt hoopis ingliskeelne — „The Wood“ („Puu“), mille abikaasa Aino parandas sobivamaks — „The Forest“ („Mets“).

Kui Walter Damrosch Sibeliusele tellimuse esitas, võttis helilooja selle kohe ja kõhklemata vastu. Hiljem ta kahetses. Näiteks kirjutab ta pärast teose valmimist:

„Kahjuks võtsin ma tellimuse vastu. Kas ma selliste asjade jaoks olengi loodud? Juuksurid, maalikunstnikud ja teised sellised täidavad tellimusi. Aga minusuguse andega helilooja — vaevalt! Olen kindel, et olen mandumas. Ei suuda üksi olla, joon viskit.“

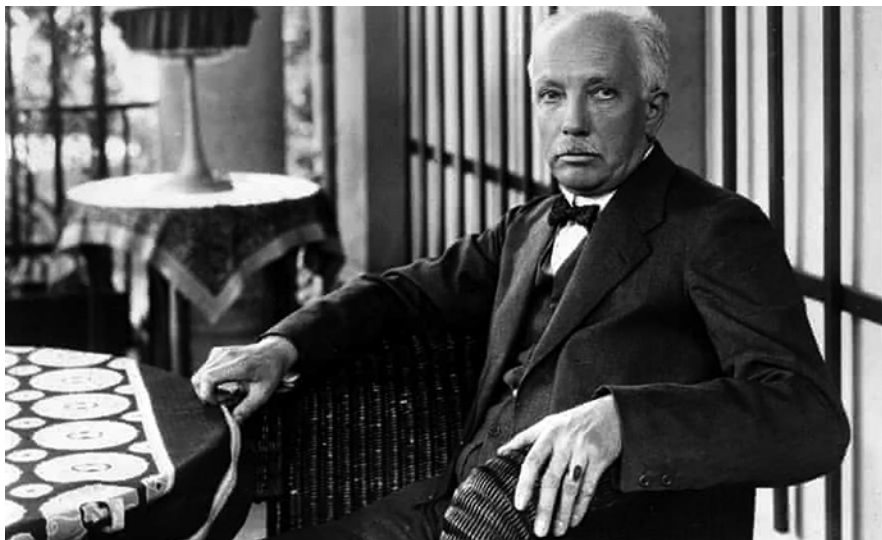
Sibeliusel hakkas valminud teos kripeldama ning kui kirjastus oli trükkimisega juba peaaegu lõpusirgel, käskis helilooja noodid tagasi saata, et teha seal veel parandusi. Sibeliuse puhul oli tavaline, et ta muutis oma teoseid pärast seda, kui ta oli ise neid esiettekandel juhatanud. Nüüd, tellimustöö puhul polnud see võimalik. Kirjastus nõustus siiski helilooja sooviga ja Sibelius sai parandused sisse viia, kuid selle tulemusel lükkus ka esmaesitus 1926. aasta oktoobrist jõulude teisele pühale.

Esiettekannet juhatas teose tellija Walter Damrosch ning see ei läinud hästi. Arvustused pidasid teost pettumuseks, näiteks peeti poemi alguses kõlavat motiivi „tavaliseks“ ja „vaeseks“, milles „puudub selge iseloom“. Ilmselt lasus vähemalt osa süüd ka orkestri mängul.

Soomes kõlas „Tapiola“ esmakordselt 1927. aastal Robert Kajanuse juhatamisel ning vastukaja oli palju parem. Helilooja Leevi Madetoja kiitis teose mitmekülgstust, kus kuuleb nii „metsahaldja korduvat melanhoolset hüüdmist“ kui ka „üksikut rändurit, kes maandab oma elu valu“. Ta lisas, et teos on ilus ja peaaegu võrdväärne Sibeliuse seitsmenda sümfooniaga. Helilooja Heikki Klemetti oli sama poeetiline. Tema sõnul on „Tapiolas“ kuulda „soode hõngu, kotka lendu, veidraid olendeid ja metsade rikkalikku luulet“. Hiljem juhatas Robert Kajanus ka sama teose esmasalvestust ning siis ütles Sibelius, et Kajanuse esitus on liiga aeglane ja elutu ning et seda teost peaks esitama palju dramaatilisemalt.

Kuigi Sibeliusel jäi selleks ajaks elada veel enam kui 30 aastat, jäi sümfooniline poeem „Tapiola“ tema viimaseks suuremaks teoseks. Pärast seda alustas ta küll oma kaheksanda sümfoonia kirjutamisega, kuid ta polnud sellega rahul ning arvatavasti hävitas ta need visandid.

ERSO esituses on Sibeliuse „Tapiola“ kõlanud viiel korral: aastatel 1965 (dirigent Arvids Jansons), 1969 (dirigent Paavo Berglund), 1995 (dirigent Arvo Volmer), 2011 (dirigent Olli Mustonen) ja 2019 (dirigent Paavo Järvi).

Richard Strauss (1864—1949)
„Neli viimast laulu“ (1948)

Kuigi Richard Strauss on jätnud muusikalukku tugevaima jälje oma ooperite ja sümfooniliste poeemidega, on ta ka enam kui 200 laulu autor. Oma esimese laulu kirjutas ta juba 6-aastaselt ning viimased oma eelviimasel eluaastal. Strauss oli abielus tuntud soprani Pauline Maria de Ahnaga, keda ta pidas oma muusaks. Nii eelistaski ta sopranihäält teistele ning Pauline esitas kontsertidel tihti just oma abikaasa laule. Strauss kirjutas oma laulud enamjaolt häälele ja klaverile, kuid mitmed neist ta hiljem ka orkestreeris.

1948. aastal elas 84-aastane Strauss Šveitsis. Möödunud sõda oli teda tugevalt mõjutanud, nagu ka asjaolu, et Natsi-Saksamaa oli tema muusikat propaganda eesmärgidel ära kasutanud. Enne sõda oli ta muusikaelu korraldanud valitsusasutuse Reichsmusikkammer president ning kuigi ta

oli selle koha vastu võtnud mittepoliitilistel eesmärkidel, tema lapselapsed ja minia olid juudid ning oma päevikus ja kirjades on ta olnud valitsenud ideoloogia suhtes kriitiline, pälvis ta mitmete tuntud inimeste (nt Arturo Toscanini, Hermann Hesse) hukkamõistu. Sõja lõpus, nähes, kuidas tema maa koos oluliste kultuuritemplitega on varemetes, kirjutas ta, et tema vanuses pole tal enam ei lootust ega lohutust. Samuti tundis ta, et tema lopsakalt romantiline kompositsioonistiil on tonaalsust hülgas muusikamaailmas muutunud vanamoodsaks. Nii ütles ta enda kohta, et ta ei pruugi olla enam esmaklassiline helilooja, aga et ta on esmaklassiline teisejärguline helilooja. Pärast sõda aga külmutati denatsifitseerimise käigus veel ka Straussi vara ning seni hästi elanud helilooja pidi hakkama lootma sõprade abile. Ometi polnud ta veel valmis karjääri lõpetama.

1946. aasta lõpupoole luges Strauss Joseph von Eichendorffi luuletust „Im Abendrot“ („Ehapunas“), kus eakas abielupaar vaatab oma elu lõpus loojuvat päikest ning küsib siis: „Kas see pole mitte surm?“ Luuletus inspireeris heliloojat nii palju, et ta hakkas kirjutama uusi laule, millest ühes kasutas selle sama luuletuse teksti. Peagi jäi aga nende laulude kirjutamine depressiooni tõttu seisma. Kuid poeg Franz julgustas teda, öeldes, et ta lõpetaks kirjade kirjutamise ja liigse mõtisklemise ning kirjutaks selle asemel hoopis laule. Nii saigi valmis neli laulu, lisaks jõudis ta alustada veel kahte, millega ta aga visanditest kaugemale ei jõudnud. Ta saatis noodid oma miniale ning ütles naljatledes: „Palun, siin on need laulud, mis su mees tellis!“ Laulud avaldati alles pärast Straussi surma ning kirjastus Boosey & Hawkes pani neile ühise pealkirja „Neli viimast laulu“. Sellegipoolest ei moodusta teosed ühtset laulutsükli. Näiteks esitatakse neid tänapäeval teises järjekorras kui esiettekandel.

Straussi „Neli viimast laulu“ räägivad elust, surmast, taassünnist ning neid peetakse nii heliloojapoolseks hüvastijätuks kui ka ettevalmistuseks surmaks. Neid on nimetatud ka „kõige teadlikumalt ja kaunimalt esitatud hüvastijätuks kogu muusikaajaloos“. Samuti on laule nende pikkade ja kaunite meloodiatega sopranipartii tõttu nimetatud „pikaks armastuskirjaks oma abikaasale“. Tähelepanuväärne on ka see, et kõigis neljas laulus on väga kandev roll metsasarvel. Kuna Straussi isa oli pikaaegne Baieri õukonnaoperi metsasarvemängija, on võimalik, et nii avaldas ta austust oma isale.

Kolm esimest laulu on kirjutatud Hermann Hesse sõnadele ning ilmselt tähistavad need kolm osa — „Kevad“, „September“ ja „Une eel“ — metafooridena vastavalt sünni, vanadust ja surma. Neljandas laulus,

„Ehapunas“ Eichendorffi sõnadele kasutab Strauss tsitaati (täpsemalt „kirkastumise“ teemat, samal ajal kui sopran on just laulnud: „Kas see pole mitte surm?“) oma sümfoonilisest poeemist „Tod und Verklärung“ („Surm ja kirkastumine“). Selle oli ta kirjutanud noore mehena tervelt 60 aastat varem. Hiljem surivoodil lamades ütles ta: „Suremine on täpselt selline, nagu ma kirjutasin teoses „Surm ja kirkastumine“.“

Straussi soov oli, et neid laulaks esiettekandel norra sopran Kirsten Flagstad, kes oli tolle aja üks hinnatumaid Wagneri-lauljaid. See soov ka täitus, kuid kahjuks alles enam kui pool aastat pärast helilooja surma. Tsükkel „Neli viimast laulu“ aga ei olegi Straussi viimased laulud. Aastakümneid hiljem avastati tema päris viimaseks jäänud teos — laul „Malven“ häälele ja klaverile ning „Neli viimast laulu“ on nende järel tegelikult eelviimane.

Straussi „Neli viimast laulu“ on ERSO esituses kõlanud kaheksal korral: aastatel 1963 (solist Zhermena Heine–Wagner, dirigent Edgars Tons), 1989 (solist Taru Valjakka, dirigent Peeter Lilje), 1994 (solist Mare Jõgeva, dirigent Tõnu Kalam), 1997 (solist Pille Lill, dirigent Arvo Volmer), 2002 (solist Wendy Waller, dirigent Arvo Volmer), 2014 (solist Olga Bezsmertna, dirigent Vello Pähn), 2019 (solist Helena Juntunen, dirigent Leif Segerstam) ja 2021 (solist Chen Reiss, dirigent Hannu Lintu).

Frühling

Sõnad: Hermann Hesse

*In dämmrigen Grüften träumte ich lang
von deinen Bäumen und blauen Lüften,
von deinem Duft und Vogelsang.*

*Nun liegst du erschlossen
in Gleich und Zier,
von Licht übergossen
wie ein Wunder vor mir.*

*Du kennst mich wieder,
du lockst mich zart,
es zittert durch all meine Glieder
deine selige Gegenwart!*

Kevad

Tõlge: Heli Mattisen

*Hämaruses viibides unistasin kaua
sinu puudest ja sinisest taevast,
sinu lõhnust ja lindude laulust.*

*Nüüd oled end mulle avanud
kogu oma hiilguses,
valgusse mattunult,
otsekui ime.*

*Sa tunnend mind taas,
mind peibutad õrnalt,
oma liikmete värinais adun
su õndsast saabumist.*

September

Sõnad: Hermann Hesse

*Der Garten trauert,
kühl sinkt in die Blumen der Regen.
Der Sommer schauert
still seinem Ende entgegen.*

*Golden tropft Blatt um Blatt
nieder vom hohen Akazienbaum.
Sommer lächelt erstaunt und matt
in den sterbenden Gartentraum.*

*Lange noch bei den Rosen bleibt er stehen,
sehnt sich nach Ruh.
Langsam tut er die müdgewordnen
Augen zu.*

Beim Schlafengehen

Sõnad: Joseph von Eichendorff

*Nun der Tag mich müd' gemacht,
soll mein sehnliches Verlangen
freundlich die gestirnte Nacht
wie ein müdes Kind empfangen.*

*Hände lasst von allem Tun,
Stirn, vergiss du alles Denken,
alle meine Sinne nun
wollen sich in Schlummer senken.*

*Und die Seele unbewacht
will in freien Flügen schweben,
um im Zauberkreis der Nacht
tief und tausendfach zu leben.*

September

Tõlge: Heli Mattisen

*Aed vaikselt leinab,
kül m vihm langeb õitele.
Suvi astub võbisedes
vastu oma lõpule.*

*Kuldsed lehed otsekui piisad
langevad alla akaatsiapuult.
Suvi naeratab imestunult
aia jõuetus surmaunes.*

*Pikalt veel rooside juures pidama jääb,
ihaleb rahu.
Aeglaselt siis lõpuks suleb
oma väsinud silmad.*

Une eel

Tõlge: Heli Mattisen

*Nüüd tunnen päevaväsimust,
ning igatsedes soovin vaid,
et tähisöö kui väsind laps
ma vastu võtta suudaks.*

*Käed, kõrvale nüüd jätke töö,
pea, unusta kõik mõtted,
sest kõik mu meeled tahavad
nüüd une hõlma vajuda.*

*Ja vabalt tahab minu hing
nüüd unetiivul lennata,
et tuhat korda elada
öö võluringis saaks.*

Im Abendrot

Sõnad: Joseph von Eichendorff

*Wir sind durch Not und Freude
gegangen Hand in Hand;
vom Wandern ruhen wir
nun überm stillen Land.*

*Rings sich die Täler neigen,
es dunkelt schon die Luft,
zwei Lerchen nur noch steigen
nachträumend in den Duft.*

*Tritt her, und laß sie schwirren
bald ist es Schlafenszeit,
dass wir uns nicht verirren
in dieser Einsamkeit.*

O weiter, stiller Friede!

So tief im Abendrot.

*Wie sind wir wandermüde –
ist dies etwa der Tod?*

Ehapunas

Tõlge: Heli Mattisen

*Läbi häda ja rõõmu oleme
käinud käsi-käes;
nüüd me rännust puhkame
vaikse maa kohal ülal.*

*Ümberringi uinuvad orud,
juba ilmgj pimeneb,
kaks lõokest vaid lendavad
uneldes taevavines.*

*Süia tule, las laulavad nemad,
meil peagi on uneaeg,
ses üksinduses ju muidu
ära eksida võime nii.*

Oo sügav, vaikne rahu!

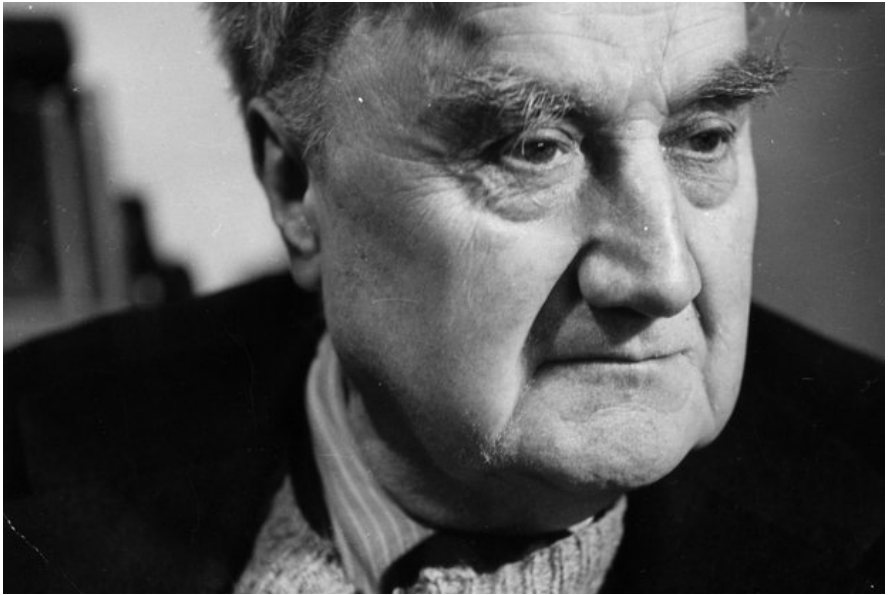
Ehapunas puhkab maa.

*Kuis oleme rännust väsind –
kas pole see mitte surm?*

Ralph Vaughan Williams (1872–1958)

Sümfoonia nr 5 D–duur (1943)

Ralph Vaughan Williamsit nimetatakse üheks 20. sajandi suuremaks sümfoonikuks, kes figureerib tihti samas lauses võrdväärsena Sibeliusega. Tema puhul pööratakse tähelepanu asjaolule, et igaüks tema üheksast sümfooniast ei sarnane ülejäänutega. Näiteks kasutab ta esimeses sümfoonias koori, teises sümfoonias kujutab Londoni tänava helisid (Big Beni kellamängu, väntorelit, kaupmeeste hõikeid jne) ning vaikne ja mõtisklev kolmas sümfoonia kujutab sõjas laastatud Prantsusmaad, kus orkestriga liitub nutulaulu laulev sopran (Vaughan Williams oli esimese maailmasõja veteran). Terav ja dissonantne ning paljusid tollaseid kuulajaid ebameeldivalt üllatanud neljas sümfoonia on seniste vaiksete, heakõlaliste ja romantistlike sümfooniade vastand.

Pärast neljanda sümfoonia valmimist aastal 1934 sattus Vaughan Williams mõneks ajaks loomekriisi, mil ta kirjutas vähe. 1938 alustas ta siiski viienda sümfoonia loomist. Selleks hetkeks oli ta juba enam kui 30 aastat kirjutanud ooperit „The Pilgrim’s Progress“. Uskudes, et see ooper ei saa kunagi valmis (selles ta eksis), laenas helilooja ooperist muusikat mitmesse teosesse, aga kõige rohkem viiendasse sümfooniasse. Vaughan Williams kirjutas sümfooniat kaua ning 1942. aastaks jõudis ta valmis vaid transkriptsiooni kahele klaverile. Orkestreeritud variandini jõudis ta veel aasta hiljem. Helilooja oli teost proovis kuuldes väga rahul, lisades, et „sümfoonia ütleb seda, mida ta tahtiski sellega öelda“.

Vaughan Williams pühendas sümfoonia Jean Sibeliusele, kelle mõju inglise sümfonismile (nt William Waltoni, Arnold Baxi, Havergal Briani sümfooniatele) on loetud väga suureks. Seejuures polnud Sibelius sellest kavatsusest teadlik. Nii sai isegi partituuri trükitud: „Pühendatud ilma loata ja siirama meelitusega Jean Sibeliusele, kelle suurepärase eeskuju on väärt jäljendamist.“ Varsti sai Sibelius siiski sellest teada ning kuulis teose ettekannet raadioülekandest. Sibelius oli vaimustunud ning kirjutas dirigent Adrian Boultile: „Kuulsin dr Ralph Vaughan Williamsi uut sümfooniat Stockholmist Malcolm Sargenti suurepärasel juhtimisel... See sümfoonia on suurepärase teos... tunnen pühenduse üle uhkust ja tänulikkust... Huvitav, kas dr Williamsil on aimu, millist naudingut ta mulle on pakkunud?“

Võrreldes eelmise nelja sümfooniaga on Vaughan Williams valinud seekord väiksema koosseisu, loobudes tuubast, harfist, löökpillidest (v.a timpanid) ning jätnud neljast metsasarvest alles kaks. Erinevalt kolmest esimesest sümfooniast puudub sellel nii programm kui ka pealkiri, kuigi suur osa muusikalisest materjalist pärineb ooperist. Siiski kirjutas ta käsikirja kolmanda osa („Romanza“) juurde väikese lõigu John Bunyani raamatust „The Pilgrim's Progress“, mis oli Vaughan Williamsi samanimelise ooperi lähtepunkt: „Selle koha peal seisis rist ja natuke allpool oli hauakamber. Siis ta ütles: „Ta on andnud mulle rahu oma kurbusega ja elu oma surmaga.“ Kirjastatud väljaandes seda lauset siiski ei pandud, sest helilooja soovis, et sümfooniat käsitletakс absoluutse muusikana.

Vaughan Williamsi viienda sümfoonia võtsid nii kuulajad kui ka kriitikud kohe hästi vastu. Korduvalt kiideti teose rahu, mis mõjus kontrastina samal ajal toimunud teisele maailmasõjale. Ajalehe The Times arvustus ütles, et tegemist pole pelgalt „mõtisklemise, vaid ka õnnistuse muusikaga“. Nimekas muusikateadlane Michael Kennedy pani omalt poolt sümfooniale pealkirjaks „Taevaliku linna sümfoonia“. Helilooja Aaron Copland on seevastu öelnud, et seda sümfooniat kuulata on nagu „jõllitada lehma 45 minutit järjest“. Sellele on omakorda vastatud, et see on tõsi, aga see lehm on „kõige ebamaisemal ja hiilgavamal karjamaal“, lisades, et sümfoonia näol on tegemist muusikaga, mis „hõljub läbi hæguse ja säravate pastelsete värvidega täidetud unenäomaastiku“.

ERSO esituses on Vaughan Williamsi viies sümfoonia kõlanud 1960. aastal. Kontserti juhatas John Hopkins.

Pärtel Toompere

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

HOOAJA
SUURSPONSOR
 Epiim

NORDIC
CATERING

RADISSON COLLECTION
TALLINN

LIVIKO
ASUTUS 1898

NORDAID

Postimees
MEEDIAPARTNER

PAKEND & PRINT
ERSO TRÜKIKESKUS

ŠOTI FANTAASIA

VIIUL
LARA ST. JOHN

TORUPILL
ROBERT JORDAN

ERSO

DIRIGENT
OLARI ELTS

9

DETSEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

MALCOLM ARNOLD
MAX BRUCH
FELIX MENDELSSOHN
PETER MAXWELL DAVIES

Elizabeth Llewellyn. © Shirley Suarez.

Sopran **ELIZABETH LLEWELLYN** on rahvusvaheliselt tunnustatud silmapaistev artist. Teda on kiidetud nii „rikka, küllusliku hääle“ (The Times) kui ka „kauni väljendussügavuse ja emotsionaalse intelligentsuse“ eest (Telegraph). 2022. aastal pälvis ta Briti impeeriumi ordu liikme tiitli märkimisväärse panuse eest Suurbritannia klassikalise muusika valdkonda.

Elizabethi hooaeg 2022/23 hõlmas kolme kontserti koos pianist Simon Lepperiga, mille ta kureeris spetsiaalselt Londoni Wigmore Halli jaoks, tähistades sellega briti helilooja Samuel Coleridge–Tayloriga loomingut. Kevaldel 2023 tegi Elizabeth oma USA debüüdi esinemistega kontserdisarjas Vocal Arts DC, mis toimus Washington D.C.–s Kennedy Centeris. Eelmisel aastal avaldas Elizabeth oma auhinnatud debüütalbumi „Heart & Hereafter“, mis on kogumik kahekümne viie Coleridge–Tayloriga lauluga, millest viieteist on maailma esiettekanded. Möödunud hooaja tipphetkedeks olid veel nimiosa Straussi teostes „Ariadne Naxosel“ ja „Neli viimast laulu“, esmalt koos BBC Šoti Sümfooniaorkestriga, seejärel Carlo Rizzi juhatusel hooaja lõpetuseks.

Elizabeth on spetsialiseerunud itaalia repertuaarile ning tema rollid on Puccini ja Verdi ooperitest — Madama Butterfly, Manon Lescaut, Magda („Pääsuke“), Giorgetta („Mantel“), Tosca, Suor Angelica („Õde Angelica“);

Aida, Luisa Miller ja Amelia („Simon Boccanegra“), mille eest nomineeriti Elizabeth OperrnWeltis 2013. aasta lauljaks. Elizabethi hiljutised ooperirollid hõlmavad ka kuulsat rolli ja debüüti Jenõfana Walesi Rahvusooperis Thomas Hanuse juhatusel, Desdemonana „Otellos“ Grange Park Opera's (lavastaja David Alden) ning Alice Fordina uues sir David McVicari „Falstaffi“ kaasproduksioonis, mis lavastati Šoti ooperi jaoks ja mida esitati ka Edinburghi rahvusvahelisel festivalil.

2014. aastal tegi ta Saksamaal ka oma Wagneri-debüüdi „Lohengrini“ Elsana, mille kohta kirjutati ajakirjas Opera järgmist:

„Peaaegu perfektse diktsiooniga moduleeris ta oma kergelt suitsuse tämbri esimeste stseenide unistuslikust üksildusest ebatavaliselt tugevaks konfrontatiivseks tooniks. Tema hääli kandus ka kõige kaugeimatesse nurkadesse, seda isegi *pianissimo*-kohtades, ning pea ainsana selles koosseisus jättis ta mulje, et tal on isegi kõige võimsamate pursete ajal jõudu varuks.“

Elizabeth on ka kontserdilaval nõutud sopran. Hiljuti tema esitatud teoste hulka kuuluvad Verdi reekviem, Britteni „Sõjareekviem“, Beethoveni „Missa solemnis“ koos Donald Runniclesiga (kellega ta esitas ka Straussi „Neli viimast laulu“ BBC Radio 3 otseülekanandes koos BBC Šoti Sümfooniaorkestriga), Mahleri sümfoonia nr 8 Esa-Pekka Saloneniga ning Elgari „Caractacus“ ja Vaughan Williamsi „Meresümfoonia“ koos Martyn Brabbinsiga, mõlemad salvestatud plaadifirmale Hyperion.

E · R · · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

HOOAJA
SUURSPONSOR

NORDIC
CATERING

RADISSON COLLECTION
TALLINN

LIVIKO
SINCE 1878

 NORDAID

Postimees
MEDIA PARTNER

PAKEND & PRINT
ERSO TRUKIKESKUS

BLOXHAM JA SCHUBERT

TROMPET
ANDRE SCHOCH

ERSO

DIRIGENT
JONATHAN
BLOXHAM

15

DETSEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

PURCELL
BEETHOVEN
HAYDN
SCHUBERT

MARTYN BRABBINS oli aastatel 2016–2023 Inglise Rahvusooperi muusikaline juht. Brabbins on Briti muusikamaailma inspireeriv jõud ning tal on selja taga pikk ooperikarjäär, alates algusaegadest Kirovis ja viimasel ajal La Scalas, Baieri Riigiooperis, Lyonis, Amsterdamis, Frankfurdis ja Antwerpenis. Ta on külalisdirigent selliste rahvusvaheliste tipporkestrite juures nagu Royal Concertgebouw, San Francisco sümfooniaorkester, DSO Berlin ja Tokyo Metropolitan Symphony, samuti Philharmonia Orchestra, BBC sümfooniaorkestri ja paljude teiste juhtivate Ühendkuningriigi orkestrite juures. Ta on populaarne külaline muusikafestivalil BBC Proms, mis tellis 2019. aastal 14 heliloojalt Brabbinsile sünnipäeva puhul austusavalduse. Ta on tuntud Briti heliloojate eestseisja ja on ta juhatanud sadu maailma esiettekandeid üle kogu maailma. Praeguseks on ta salvestanud ligi 150 CD-d, sealhulgas auhinnatud plaadid Korngoldi, Birtwistle'i ja Harvey ooperitega. 2023. aastal sai ta RPS-i dirigendiauhinna oma kolossaalse panuse eest Ühendkuningriigi muusikaellu.

1994.–2005. aastal oli ta BBC Šoti Sümfooniaorkestri teine peadirigent, 2009.–2015. aastal Flandria Kuningliku Filharmooniaorkestri peamine külalisdirigent, 2012.–2016. aastal Nagoya Filharmooniaorkestri peadirigent ja 2005.–2007. aastal Cheltenhami rahvusvahelise muusikafestivali kunstiline juht. Ta on Kuningliku Muusikakolledži dirigeerimise professor,

Šoti Kuningliku Konservatooriumi külalisprofessor ja koori Huddersfieldi Choral Society kunstiline nõustaja ning on aastaid toetanud professionaalset ning üliõpilaste ja asjaarmastajate musitseerimist Ühendkuningriigi kõrgeimal tasemel.

2023. aasta sügisel avas Brabbins Inglise Rahvusooperi hooaja „Peter Grimesiga“, mille lavastas David Alden. Hooaja teiste tipphetkede hulka kuuluvad kontserdid BBC sümfooniaorkestriga Barbicanis; Tippetti ooper „Uus aasta“ kontserdil ja salvestusel BBC Šoti Sümfooniaorkestriga; Händeli „Messias“ koos Opera Northi ja Huddersfieldi kooriühingu kooriga ning naasmine Aldeburghi festivalile koos Nash Ensemble'iga, keda ta dirigeerib ka järgmise hooaja alguses nende Brett Deani fookusega kontserdil. Kontserdid välismaal: Wagner, Elgar ja Beethoven India Sümfooniaorkestriga, Rahmaninov Malmö sümfooniaorkestriga, Vaughan Williams orkestriga Orquesta Sinfonica del Principado de Asturias ja Szymanowski Krakówi Filharmooniaorkestriga.

Tema diskograafia ulatub romantismist kaasaegse repertuaarini ja ainuüksi Hyperion Recordsile on salvestatud üle 60 plaadi (eelkõige Elgari, Waltoni ja Tippetti looming). Ta on saanud kaks Gramophone'i auhinda, ühe Birtwistle'i „Orfeuse maski“ eest BBC sümfooniaorkestriga (NMC) ja teise 2021. aastal Pickardi kammerteoste eest Nash Ensemble'iga (BIS); samuti Cannes'i ooperiauhinna Korngoldi „Die Kathrini“ eest BBC kontsertorkestriga (CPO) ja Grand Prix du Disque'i Jonathan Harvey „Wagneri unenäo“ eest.

Brabbins õppis kompositsiooni Londonis ja dirigeerimist Ilja Mussini juures Leningradis ning võitis 1988. aastal Leedsi dirigentide konkursil esimese koha, mis käivitas tema rahvusvahelise karjääri.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 97. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi. ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. Möödunud hooajal esineti Olari Eltsi juhatusel Nürnbergis, Münchenis ja Pariisis. Samuti toimus orkestri esimene kontserdireis Suurbritanniasse, kus kahe nädala jooksul anti 11 kontserti. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier’ muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gertsji juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskaimad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärase koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

Vaata kõiki Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri
live-kontserte ning juha toimunud esinemisi
mugavalt oma kodus.

www.erso.tv

Sinu digitaalne
kontserdisaal!

ERSO.TV

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 24. novembril 2023:

I VIIUL

Triin Ruubel
Marge Uus
Kristiina Aimla
Kätlin Ivask
Nina Kawaguchi
Kirti–Kai Loorand
Kaija Lukas
Astrid Muhel
Tõnis Pajupuu
Merje Roomere
Kaiu Talve
Andrus Tork
Tarmo Truuväärt
Fred Heinoja

II VIIUL

Kaido Välja
Kadi Vilu
Kristel Kiik
Triin Krigul
Miina Laanesaar
Egert Leinsaar
Maiu Mägi
Marlis Timpmann
Maaren Vihermäe
Annelize Vlasenko

VIOOLA

Rain Vilu
Martti Mägi
Mall Help
Kaja Kiho
Sandra Klimaitė
Mairit Mitt–Bronikowska
Juhan Palm–Peipman
Liisi Rusnak
Kristiina Välja
Oliver Vilu

TŠELLO

Mindaugas Bačkus
Villu Vihermäe
Tõnu Jõesaar
Andres Alexander
Metspalu
Levi–Danel Mägila

Lauri Toom
Margus Uus

KONTRABASS

Regina Udod
Janel Altroff
Xiaonan Nie
Indrek Pajus
Ants Önnis

HARF

Lisanne Rull

FLÖÖT

Mihkel Peäske
Mari–Liis Vind
Linda Vood
Janika Lentsius

OBOE

Aleksander Hännikäinen
Heli Ernits
Tõnis Traksmann

KLARNET

José Carlos Domínguez
Almela
Taavi Orro
Meelis Vind

FAGOTT

Peeter Sarapuu
Kristjan Kungla
Francesco Pio Russo

METSASARV

Ye Pan
Mattias Vihmann
Kalmer Kiik
Artur Reinpõld

TROMPET

Indrek Vau
Mart Kivi
Ivar Tillemann

TROMBOON

Andres Kontus
Peeter Margus
Väino Põllu

TUUBA

Madis Vilgats

TIMPANID

Kentaro Yano

TŠELESTA

Kärt Ruubel

SA ERSO juhatus

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja

müügijuht

Signe Vaiknemets

Maine- ja

kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameistrid

Jüri Korjus

Heiki Zvorovski

NORDIC
CATERING

Maitseelamuste ja teeninduse tõeline sümfoonia

INFO@NORDICCATERING.EE

+372 655 6698

WWW.NORDICCATERING.EE

KUTSUME KUULAMA

Beethoveni viies

R, 1. DETSEMBER KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

L, 2. DETSEMBER KELL 19, PÄRNU KONTSERDIMAJA

Zoltán Kodály. „Galánta tantsud“

George Gershwin. „Rhapsody in Blue“

Ludwig van Beethoven. Sümfoonia nr 5 c–moll op. 67

KRISTJAN RANDALU klaver, ERSO, dirigent ANDRES KALJUSTE

ŠOTI FANTAASIA

L, 9. DETSEMBER KELL 18 (EELKONTSERT) JA KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

Malcolm Arnold. Avamäng „Tam O'Shanter“, op. 51

Max Bruch. „Šoti fantaasia“, op. 46

Felix Mendelssohn. Sümfoonia nr 3 a–moll, op. 56

Peter Maxwell Davies. „An Orkney Wedding, with Sunrise“

LARA ST. JOHN viiul, ROBERT JORDAN torupill, ERSO, dirigent OLARI ELTS

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

 ERSO.TV